

Roemen in het kruis

Ds. J. IJsselstein - Galaten 6:11-18

Liturgie:

Psalm 97:7

Lezen Galaten 6:11-18

Psalm 71:14,15,16,17

Psalm 26:12

Psalm 89:7,8

Gemeente, in dit uur van nabetrachting staan wij samen stil bij de laatste perikoop uit de Galatenbrief, Galaten 6, de verzen 11 tot en met 18. Het is u voorgelezen; ik lees u samenvattend het 14e vers waar staat:

Maar het zij verre van mij, dat ik zou roemen anders dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus, door Welke de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.

Het thema voor de preek van vanmiddag is:

Onze enige roem

We letten op twee gedachten:

1. Roemen in het vlees

2. Roemen in het kruis

Als eerste dus:

1. Roemen in het vlees

Paulus zegt in vers 11: *Zie, hoe grote brief ik u geschreven heb met mijn hand.*

Heeft Paulus deze hele brief geschreven, of wellicht dit laatste stukje als teken dat dit het origineel is en niet vervalst? Beide is mogelijk.

Maar hoe dan ook, nog één keer (in vers 12) een hele dikke streep onder alles wat hij geschreven heeft en wat we eerder gehoord hebben: *Al degenen, die een schoon (een mooi) gelaat willen tonen naar het vlees, die noodzaken u besneden te worden, alleen opdat zij vanwege het kruis van Christus niet zouden vervolgd worden.*

Al degenen, Galaten en gemeenteleden van ons, die denken dat we door de wet zalig kunnen worden, door zich te houden aan wetten en wetjes, regels en regeltjes...

Met de stiekeme hoop in hun hart –nee, dat zeggen ze zo niet, maar dat hopen ze wel– dat ze beter zullen worden en dat God hun inspanningen, hun pogingen zal belonen. Terwijl ze zich diep in hun hart ergeren en stoten aan het kruis...

U hebt het vanmorgen eerlijk beleden: u hebt de Heere Jezus niet lief. U laat, zegt Paulus, een mooi gezicht zien. Er staat eigenlijk: u speelt een mooie rol, u voert een mooie show op. Maar het is schijn, het is bedrog.

En ik zeg het u in alle ernst: het is niet genoeg voor de komende eeuwigheid.

En waarom stoot u zich aan het kruis? U bent bang, zegt Paulus, voor vervolging en –daar zit de kneep– u wilt roemen in het vlees.

Ten diepste zoekt u uw eigen eer en niet de eer van God. U bent, zegt Paulus, in het vlees en u roemt in het vlees. Paulus zegt op een andere plaats: die in het vlees zijn (die zo leven) kunnen God niet behagen (Romeinen 8:8).

Want (vers 13) ook zij zelf, die besneden worden, houden de wet niet; maar zij willen dat u besneden wordt, opdat zij in uw vlees roemen zouden.

Paulus zegt: Doen ze nu eigenlijk, doet u nu eigenlijk de wet wel echt? Doet u nou echt wat u voorstaat, wat u zegt? Ja, uiterlijk wel. Zonder twijfel. Maar, zegt God vanmiddag, één ding ontbreekt u: de liefde tot God en de liefde tot Christus.

Al was het, zegt Paulus op een andere plaats, *dat ik de talen van de mensen en de engelen sprak en de liefde niet had, zo ware ik een klinkend metaal of luidende schel geworden* (1 Korinthe 13:1), niet meer dan een geestelijke rammelaar.

Roemen in het vlees. En daarmee trekt het Woord in deze nabetrachtingsdienst een grote scheidslijn dwars door de gemeente heen.

Roemen in het vlees wil zeggen: diep in je hart, hoewel je kerkmens bent, leven volgens het patroon van deze wereld, van het denken en leven zonder God, gericht op jezelf.

Hoe word ikzelf groter? Dat patroon komt uit het paradijs. Daar komt het vandaan.

Zeker, ijverig en voorbeeldig misschien, maar diep in je hart zelf willen doen, zelf beter willen zijn en worden voor God. Omdat je ten diepste (en wees maar eerlijk; je kunt beter eerlijk zijn dan het verbergen), omdat je ten diepste denkt dat je goed bent, beter dan andere mensen.

U zegt: Telt dat goede dan allemaal niet mee?

Nee. Niets daarvan.

Er telt maar één ding. En dat zijn niet goede werken. Dat is niet een goede naam. Dat is niet, zoals Paulus hier zegt, een schoon gelaat, een ernstig gezicht.

Wat dan wel? De vraag is of je van binnen, in je hart, door Gods genade veranderd bent.

Of je, zoals vers 15 zegt, *een nieuw schepsel* bent. En als je dat niet bent, dan ben je (hoe je ook bent en hoe je ook leeft) een vijand van God. Dan heb je de Heere Jezus Christus inderdaad niet lief.

Maar als je wel een nieuw schepsel bent, wat dan? Dan, zo blijkt hier, houd je niets, maar dan ook helemaal niets over in jezelf om in te roemen.

Daar ziet u tegelijkertijd, Avondmaalgangers onder ons, waar de gevaren en de strikken liggen, vandaag, de komende dagen en de komende tijd. Na alles wat de Heere ons vanmorgen gaf, ligt het gevaar op de loer dat we toch weer gaat denken dat we iets hebben en dat we iets zijn voor God. Maar als we dat denken, zijn we bezig te verdwalen. Want, zegt Paulus, *wie iets meent te zijn daar hij niets is, bedriegt zichzelf.*

Niets is in ons, maar alles is in God. De Schrift zegt: *Wie roemt, die roeme in de Heere* (2 Korinthe 10:17), in de vrije gunst, die eeuwig God bewoog.

We gaan verder met onze tweede gedachte:

2. Roemen in het kruis

Vers 14 zegt: *Maar het zij verre van mij, dat ik zou roemen anders dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus, door Welke de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.*

Ooit deed ik het: roemen in mezelf. Het kruis was me een diepe ergernis, ik was er een vijand van. Waarom eigenlijk? Omdat dat kruis mijn eigen bankroet bewijst.

De toorn van God is blijkbaar zo groot, dat ik niet kan betalen. En mijn vijandschap is blijkbaar zo groot, dat ik niet wil buigen. Dat ik deze Zoon, Die God gezonden en gekruisigd heeft, verwerp. Het kruis is ten diepste een teken van mijn verlorenheid en dus een ergernis voor mijn trots en vijandschap.

Maar ik ben, zo zegt Paulus en zo zegt iedere oprecht gelovige, door de knieën gegaan. Uiteindelijk heb ik als een misdadiger voor God gebogen. De wet liet me steeds dieper buigen. De wet bracht me in de nood. De wet heeft mij mijn schuld voor God laten zien en me uiteindelijk toegedreven naar het kruis.

Toen (en dat is Gods genade) heb ik waarde leren zien in het kruis van Christus. Toen God in mijn zielsellende, toen ik niets meer over had, mijn ogen gingen richten op het kruis. Toen heb ik iets leren zien van de waarde van het bloed van de Gekruisigde. Toen heb ik door Gods genade iets leren zien van de waarde van het kruis... voor mij.

Christus, gehangen aan het kruis, overgegeven om onze zonden. Hij een vloek geworden voor ons vervloekte leven. Hij heeft ons verlost, niet door vergankelijke dingen, maar door Zijn dierbaar bloed. En nu, zegt Paulus, *roemen* wij in het kruis van onze Heere Jezus Christus.

Wonderlijke woorden, als je daar over nadent. *Roemen in een kruis.*

Er was geen wreder en pijnlijker dood denkbaar dan de dood aan een kruis. En bovendien: het was een dood die door God Zelf vervloekt was. En nu zeg Paulus: Daarin roemen wij, daarin verblijden wij ons, dat is de bron van onze dankbaarheid, van onze lof en aanbedding: het kruis. God had Zijn eniggeliefde Zoon al van eeuwigheid voorbestemd, en Hij gaf Hem in de tijd daadwerkelijk om voor ons, die in Hem zijn, de dood in te gaan.

Ik zal nergens anders in roemen dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus.

Hij is, wonder van genade, onze Heere geworden. God voor ons. God met ons. En nu mogen wij zeggen: onze Heere.

Avondmaalgangers, u hebt reden om te roemen in God. Om Hem alle lof en dank en aanbedding toe te zeggen. Niet vanwege iets in ons, niet roemen in het vlees, maar vanwege het kruis van Golgotha. Waar onze Heere en Zaligmaker de dood wilde ingaan voor ons, die tevoren vijanden waren.

Het kan toch niet zo zijn, dat je je daarover niet verwondert en verbaast? Dat je daar niet alleen straks in de hemel, maar ook nu op de aarde over in verrukking bent? Zoals de dichter zingt in Psalm 147: *O Jeruzalem! Roem de HEERE; o Sion! Loof uw God* (147:12).

Vers 14b: *door Welke de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.*

Dat roemen in het kruis heeft gevolgen, dat heeft consequenties. Door Hem en door Zijn

kruis, zegt Paulus, *ben ik* de wereld gekruisigd en de wereld voor mij.

Goed lezen. Er staat niet: *Ik heb* in mijn leven de wereld gekruisigd. Dat is een gevaar, Avondmaalgangers, als je je daarop richt. Dan komt dat oude zelfvertrouwen weer om de hoek kijken: ik zal het wel even doen. Nee, zegt God, dat is Mijn werk. Dat zal Ik doen.

Dat is Gods belofte, Gods troostvolle belofte. Want ons werk mislukt en blijft altijd maar weer mislukken. Maar God heeft beloofd in Ezechiël 36: *En Ik zal u* (dat is Mijn werk) *een nieuw hart geven en zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen en zal u een vleses hart geven. En Ik zal* (Gods werk!) *Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen en Mijn recht zult bewaren en doen* (Ezechiël 36:26-27).

Er staat: *ik ben gekruisigd*. Dat is Gods werk. Dat heeft God gedaan. Dat is het werk van de Heilige Geest. Ik ben gekruisigd. Al het wereldse plezier en vooral de wereldse manier van zijn, van denken, van leven, wereldse normen, wereldse waarden, wereldse schatten, wereldse eer, wereldse roem... Paulus zegt: Het is voor mij de dood geworden.

Waarom? Omdat dat alles mijn ziel, mijn hart en mijn leven wegtrekt en weghoudt van Christus. Denk maar aan wat Paulus zegt in Filippensen 3: *Maar hetgeen mij gewin was dat heb ik om Christus' wil* (want het trok me van Hem weg) *schade geacht. Ja gewis, ik acht ook alle dingen schade* (verlies) *te zijn om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, mijn Heere, om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb en acht die drek* (vuilnis) *te zijn opdat ik Christus moge gewinnen* (Filippensen 3:7-8).

Het is een vaststelling door de apostel Paulus. Tegelijk voor ons, die God vrezen, een waarschuwing voor de komende tijd. Er zijn in dit leven zoveel dingen die ons weghouden van Christus, die onze harten wegtrekken bij Hem vandaan. Weg van de hoop en de roem in het kruis.

Tegelijkertijd wijst Paulus ons op de remedie: dicht bij de Heere leven. Dan maakt *God* het zo, dat de wereld als dood voor je is.

En, ten tweede, alles van jezelf verlies, schade achten, zodat je blijvend gaat jagen naar, gaat verlangen naar de kennis van het kruis. Matthew Henry zegt: De beste manier om dat (dood zijn voor de wereld) te krijgen is veel met het kruis van Christus te verkeren. Hoe meer achting we hebben voor het kruis van de Heere Jezus Christus, hoe lager gedachten we hebben van de wereld. Hoe meer we ons verdiepen in het lijden van onze dierbare Verlosser, hoe minder we de wereld liefhebben.

En dat betekent dus, dat we dicht bij het Woord moeten blijven, ons blijvend moeten verdiepen in het leven, lijden en sterven van onze dierbare Verlosser.

Door welke de wereld mij gekruisigd is én (laatste gedeelte van vers 14) *ik der wereld*, de wereld voor mij. Dat wil zeggen: vanaf nu ben ik voor de wereld een object van minachting.

Trouwens, ze hoeven ook niet meer op me te rekenen. En hier voel je (straks wordt dat duidelijker) de strijd die het roemen in het kruis met zich meebrengt. Bij het leven uit de verdienste van de Heere Jezus Christus aan het kruis, bij het roemen in Hem hoort

minachting in de wereld. Dat is niet erg, maar je moet er wel op rekenen. Als je alles van jezelf verloren hebt en je bent het leven gaan zoeken in de Heere Jezus, in de verdienste van het kruis, dan moet je rekenen op verzet, in de wereld, in de kerk en misschien nog wel dichterbij: in je huis, in je familie.

Dan moet je rekenen op verzet van de zondige wereld: Waarom doe je nou niet meer mee met ons? Dan moet je ook rekenen op verzet van de vrome godsdienst: Dat zo iemand als jij genade kent..., dat snap ik niet, hor!

Maar weet u waar de schoen wringt? Op dezelfde plaats als altijd. Kijk maar in vers 15, daar staat de reden: *Want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis enige kracht, noch voorhuid, maar een nieuw schepsel.*

Of je nu besneden bent of niet besneden, wie je ook bent, niemand draagt iets bij aan de zaligheid. Het enige dat er toe doet, is dat je door de Geest Gods, van bovenaf, opnieuw geboren bent en zo een nieuw schepsel geworden bent.

En dus vallen alle andere verschillen weg. En dat is wat ons trotse hart zo irriteert. In Christus worden *alleen vijanden* met God verzoend en *goddelozen* gerechtvaardigd.

En dat is nu precies de ergernis van het kruis. Dat er maar één type van mens overblijft: een vijand, een goddeloze, iemand die niets heeft van zichzelf.

En dat is tegelijk de roem van het kruis: God heeft vijanden met Zichzelf verzoend, door het bloed van Zijn lieve Zoon.

Paulus schrijft in Efeze 2: *Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot (dat was het doel) goede werken, welke God voorbereid heeft opdat wij daarin zouden wandelen* (Efeze 2:10). Dat is ook de inhoud van vers 16, waar staat: *En zovelen als er naar deze regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid en over het Israël Gods.*

Er komt iets nieuws in dit stukje naar voren: bij een nieuw schepsel zijn, bij kind zijn, hoort ook een nieuwe levenswandel, in kinderlijke vrees. Wandelen in het spoor van Gods geboden in liefde en dankbaarheid. Als het om bekering gaat schrijft Matthew Henry: Het is vooral een verandering van geest en hart, *waardoor wij (a) bereid en bekwaam worden om te geloven in de Heere Jezus (om te roemen in het kruis) en (b) te leven in toewijding aan God.* En die twee horen bij elkaar, die mag u nooit van elkaar losmaken.

Roemen in het kruis, maar niet meer doorgaan op de oude manier van het leven van iedere dag, niet meer doorgaan op het pad van de zonde, van zelfvertrouwen en zelfverheffing. Het nieuwe leven is geen lui leven, geen werkloos leven. Maar een leven van hartelijke liefde en toewijding aan de dienst van de Heere, Die werkelijk alles voor je geworden is. En als dat zo is, dan kan het niet anders, dan ga je (zoals de Psalmdichter zegt) vrolijk lopen op het pad van Gods geboden. Dan ga je, zoals Paulus hier zegt, wandelen naar Gods regel.

Dat zien we ook in de Psalm die we samen gaan zingen, Psalm 26 het laatste vers:

Nu stap ik (wandelend in het spoor van Gods geboden) rustig aan, 'k betreed een effen baan; mijn God verhoort nu mijn gebed. 'k Zal Hem met blijde klanken in Zijn vergadering danken, wanneer Zijn gunst mij heeft gered.

Als u zo wandelt, als u zo in het spoor van Gods geboden gaat, Avondmaalgangers, met lust gaat in het spoor van Gods wet, dan geldt wat in vers 16 staat: *over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid en over het Israël Gods.*

Dat laatste betekent waarschijnlijk, in de context van de Galatenbrief: zo zal het zijn over al Gods kinderen, over Jood of heiden, over al de echte kinderen van Abraham.

In het houden van Gods geboden is groot loon.

Vrede en barmhartigheid. In het leven van de zonde, en dat weet u kinderen van God (en u allemaal), is geen enkele vrede. Daarin, als je dat spoor gaat en afwijkt van het spoor van Gods geboden, verlies je het gevoel, de ervaring van de vrede met God.

En juist na een ontvangen zegen bij het Heilig Avondmaal zal de duivel alles in het werk stellen om ons die vrede, die we van de Heere gekregen hebben, te ontroven. Hij gaat, zegt Petrus, *om als een briesende leeuw zoekende wie hij zou mogen verslinden*, opeten (1 Petrus 5:8). Laat ons dus voorzichtig wandelen en ver van de zonde vandaan blijven! Wees op uw hoede; zijt nuchter en waakt.

De Heere belooft blijvende vrede en barmhartigheid als u leeft in de diepe overtuiging dat u zelf niets hebt, maar vanuit de verdienste van het kruis en naar de regel van Gods geboden wandelt.

Vrede. Vrede met God in alle stormen van het leven. Innerlijke vrede die alle verstand te boven gaat. In alle gevaren van het leven geborgen in de Steenrots, onder de schaduw van Gods beschermende vleugels. Vrede met God.

En *barmhartigheid*, Gods liefde en Zijn brandende liefdehart vol medelijden voor een ellendig mens. Matthew Henry zegt: *Wie als een nieuw schepsel zijn leven stuurt naar de voorschriften van het Evangelie mag rekenen op de gift van Gods vrije liefde en Zijn gunst in Christus. Vrede met God, barmhartigheid van God.*

Ziet dan hoe u voorzichtig wandelt!

Onze levenswandel is niet onbelangrijk. We verdienen er niks mee, zegt u. Dat klopt.

We roemen in het kruis en in niets anders. Maar een slordig leven breekt het leven met de Heere. Als we na al de blijdschap en vrede die we in ons hart mochten ervaren op deze dag, de komende uren, dagen, weken, maanden langzaam het gebed verwaarlozen, niet meer luisteren naar Gods stem vanuit Zijn Woord en toch weer op het pad van de zonde gaan, de werken van het vlees gaan navolgen, dan is dat in de eerste plaats tot oneer van de Heere. Dan bedroeven we de Geest, Die wilde komen wonen in ons hart.

En dan zal dat, in de tweede plaats, een oorzaak worden van veel geestelijke donkerheid en twijfel. En in derde plaats: het belemmert ook de opwas, de groei in de genade en kennis van onze Heere Jezus Christus.

Maar een nauw, teer, afhankelijk en kinderlijk leven dicht bij de Heere (het wandelen door de Geest), dat is tot eer van God. Daar zijn we toe geroepen, om te leven tot de eer en heerlijkheid van God onze Schepper en Maker, en van onze Herschepper en Verlosser. En dat, zegt Paulus hier, dat zal ook een blijvende ervaring geven van vrede met God en van Zijn barmhartigheid.

Ben je dan vrij van strijd? Nee. Want het leven hier op aarde is geen leven van overwinning. Er is strijd tegen de zonde. Maar er is ook in een ander opzicht strijd en verdrukking. Zoals de Heere Jezus het heeft gezegd: *In de wereld zult u verdrukking hebben, maar heb goede moed, Ik heb de wereld overwonnen* (Johannes 16:33).

Paulus schrijft het ook in Romeinen 8: *Indien wij kinderen zijn, zo zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen van God en mede-erfgenamen van Christus –en dan komt het– zo wij anders met Hem lijden, opdat wij ook met Hem verheerlijkt worden. Want ik houd het daarvoor, dat het lijden van deze tegenwoordige tijd niet is te waarden tegen de heerlijkheid die aan ons zal geopenbaard worden* (Romeinen 8:17-18).

Met Hem, met Christus, lijden in deze tegenwoordige tijd. Dat zie je terug in vers 17. Paulus zegt: *Voorts (verder), niemand doe mij moeite aan, want ik draag de littekens van de Heere Jezus in mijn lichaam.*

Bij kind-zijn, bij roemen in het kruis, hoort lijden. Daar horen littekens bij, getekend door het kruis. Geen lijden om te verdienen, zeker niet, maar lijden voor de zaak van de Heere Jezus Christus, Die ons al lijdend steeds dichterbij Zijn hart trekt.

Ik draag, zegt Paulus, de littekens van Hem. In Lystre, een van de streken van Zuid-Galatië, is hij gestenigd. En op andere plaatsen heeft hij heel veel geleden.

En dat kan nog zo zijn. Lijden in de wereld, om de zaak van de Heere Jezus Christus. Lijden op school, lijden op je werk, lijden in je gezin om de Naam en de zaak van de Heere. Maar geen nood! Niet klagen, maar je kruis gewillig dragen achter de grote Kruisdrager. Want Jakobus zegt niet voor niets: *Acht het voor grote vreugde(!), mijn broeders, wanneer u in veel verzoeking valt; wetende dat de beproeving van uw geloof lijdzaamheid werkt* (Jakobus 1:2-3).

En ons Doopformulier zegt het toch ook? Laten we ons kruis Hem dagelijks navolgen, vrolijk dragen (roemen, ook in dat kruis!) Hem aanhangende met een waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde.

Waarom roemen wij ook in die kruisen, in de verdrukkingen van deze tegenwoordige tijd? Waarom roemen wij in tegenspoed, verdrukking of aanvechting?

Omdat we weten dat onze Heere Jezus Christus, de grote Kruisdrager, ons door al die wegen van tegenspoed en kruis dichterbij naar Hem toetrekt en dichterbij naar het hart van de Vader brengt. Petrus zegt in zijn brief: *Zo is de beproeving van uw geloof tot lof en eer en heerlijkheid in de openbaring van Jezus Christus* (1 Petrus 1:7).

Het brengt ons tot meer kennis van de lijdende en stervende Borg, het brengt ons dichterbij naar Zijn hart toe en daarachter ook naar het hart van de Vader.

Tegenspoed, kruis en moeite: het is moeilijk en verdrietig. Maar de Bijbel zegt: *Maar daarna geeft zij een vreedzame vrucht van gerechtigheid* (Hebreeën 12:11).

Dus in lijden (welk lijden dan ook) om de Naam en de zaak van de Heere Jezus Christus niet klagen, maar daarin de goede hand van de Heere zien.

Indien iemand lijdt als een christen die schame zich niet, maar die roeme, die verheerlijke God daarin (1 Petrus 4:16).

En het is maar voor een tijd. *Want onze lichte verdrukking die zeer haast voorbijgaat, werkt ons een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid* (2 Korinthe 4:17).

Al die verdrukking, al dat kruis brengt ons dichterbij het Vaderhuis.

Vers 18, een laatste groet aan het eind van de Galatenbrief: *De genade van onze Heere Jezus Christus zij met uw geest, broeders!*

Een laatste groet van de hand van Paulus aan de gemeenten in Galatië. De laatste woorden van deze brief.

De genade zij met u. Zo begon het ook in Galaten 1:3: Genade zij u en vrede. Een hartelijke wens, een hartelijke bede voor u allemaal. De genade van God zij met u. Niet werken, maar genade.

Die genade zij met u, die trekt vanuit de duisternis van deze tegenwoordige wereld tot Gods wonderlijk licht. De genade van het kruis, die ons als vijanden met God verzoent. De genade die ons als nieuwgeboren kinderen groter laat worden, op laat wassen (zoals de Bijbel dat noemt) en terugbrengt naar het hart van God de Vader.

Die genade die ons de troost geeft van het kind-zijn van God en het Vader-zijn van onze Vader, Die in de hemelen is.

Die genade zij met u, die ook roept in het leven van iedere dag. Die genade die ons in blijde verwachting laat uitzien naar de hemelse erfenis die komt.

Die genade zij met u.

De genade van onze Heere, van onze Eigenaar. Zoals de Catechismus zegt in Zondag 1: we zijn in leven (al) en in sterven eigendom van onze lieve Zaligmaker, Koning, Beschermmer, Bewaarder, Jezus Christus. Daarom zal het nooit misgaan.

De genade van onze Heere *Jezus*, onze Zaligmaker.

De genade van onze Heere *Jezus Christus*, de Middelaar, Die door God is aangesteld en Die wilde staan tussen God en ons hart, als de hoogste Profeet, enige Hogepriester en eeuwige Koning.

Onze Heere Jezus Christus, Die ons met God verzoend heeft en terugbrengt naar het Vaderhart van God.

Hij, zegt Paulus, *zij met uw geest*. U proeft het, het is een hartelijke, innige bede.

Hij zij verbonden met het diepste van uw hart, van uw wezen, van uw ziel.

Hij zij met u verbonden, in tijden van blijdschap en vrede, maar ook onder kruis en lijden.

Zijn genade zij met onze geest, broeders en zusters!

Amen.

Slotzang Psalm 89:7,8:

Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort!

Zij wandelen, HEERE, in 't licht van 't Godd'lijk aanschijn voort;

Zij zullen in Uw naam zich al den dag verblijden;

Gij toch, Gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht;

Uw vrije gunst alleen wordt d' ere toegebracht;

Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen,

Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.